

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

PANDEMİ BÜLTENİ #18

PANDEMİDE SAĞLIK ÇALIŞANLARININ ÖLÜMLERİ

10 Kasım 2021

Eşitsizlikler, neoliberal kapitalizmin daha da zayıflattığı sağlık sistemleri, aşı dağılımındaki adaletsizlik, yeni varyantlar nedeniyle kontrol altına alınamayan COVID-19 pandemisi tüm dünyada etkisini sürdürmeye devam ediyor. Tüm dünyada sağlık reformlarının bir sonucu olarak sağlığın piyasalaşması, pandemi ile mücadelede öncelikli rolün birinci basamak sağlık hizmetleri üzerinden planlanamaması, salgının hastanelerde karşılanmasının bedelini sağlık çalışanları canları ile ödedi.

COVID-19 salgınında çeşitli ülkelerde yapılan araştırmalarda hastaların yaklaşık %10'unu sağlık çalışanları oluşturmakta, çok sayıda sağlık çalışanı yaşamını kaybetmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 20 Ekim 2021 tarihli açıklamasına göre; Ocak 2020 ile Mayıs 2021 tarihleri arasındaki dönemde **80.000 ile 180.000 arasında** sağlık çalışanının COVID-19'dan ölmüş olabileceği, **ortalama 115.500** ölümün COVID-19 nedeniyle gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Türkiye COVID-19'a bağlı vakaların ve ölümlerin en fazla görüldüğü ülkelerden biri oldu. Resmi verilere göre; aylardır vaka sayıları günlük 20 binin ve ölüm sayıları günlük 150'nin altına düşmüyor. Üç aydır her ay COVID-19 nedeniyle 5000'den fazla insanımızın ölmesine rağmen ne aşılama hızını artırmak için ne de bulaşma yoluna yönelik önlemleri alabilmek için herhangi bir hareket görünmekte. Baskılanmayan salgının yükü; nitelikli kişisel koruyucu donanımdan yoksun, insancıl olmayan çalışma süreleri ve yoğunluklarıyla dar ve havalandırması yetersiz ortamlarda çalışan sağlık çalışanların omuzlarında tüm ağırlığıyla durmakta. Siyasal iktidarın bilimsel bilgiye dayanmayan, şeffaflıktan uzak, yerel dinamikleri gözetmeyen, eksik, yanlış ve tutarsız uygulamalarının bedelini başta sağlık çalışanları olmak üzere hayatlarımızla ödedik/ödüyoruz.

Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) yerel tabip odaları ve diğer emek-meslek örgütleri aracılığıyla derlediği verilere göre (<https://siyahkurdele.com>); COVID-19 hastalığına bağlı olarak ilk sağlık çalışanı ölümü 17 Mart 2020 tarihinde gerçekleşti. Bu tarihten 9 Kasım 2021 tarihine kadar ağırlıklı olarak pandeminin ilk döneminde olmak üzere en az **497** sağlık çalışanı ve **461** aktif sağlık çalışanı COVID-19 hastalığından dolayı yaşamını yitirdi. Pandemi döneminde sağlık çalışanı arkadaşlarımızı sadece COVID-

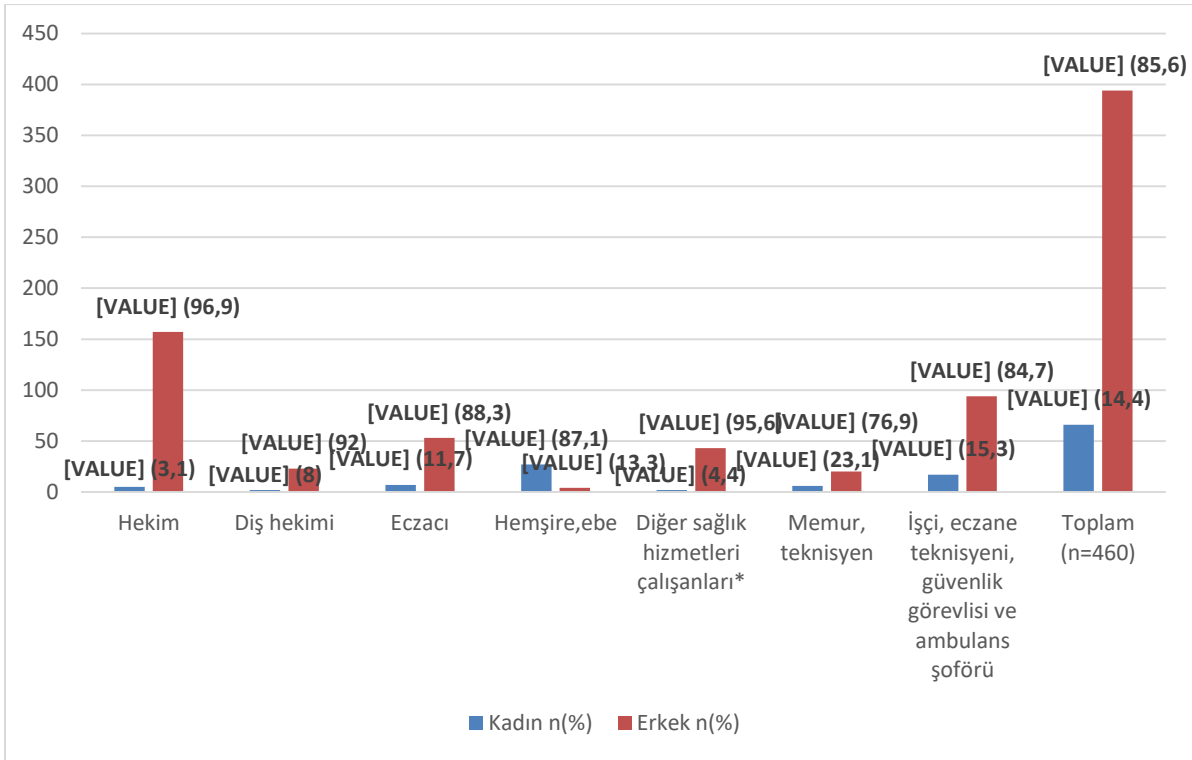

Türk Tabipleri Birliği

____ Turkish Medical Association ____

19 hastalığından değil; kötü çalışma koşulları ve yoksullaşmanın getirdiği intihar ve iş kazası gibi nedenlerle de kaybettik.

Türkiye’de, sağlık çalışanlarının %14,8’ini hekimler, %3’ünü eczacılar, %24,5’ini hemşire ve ebeler oluşturmakta iken; TTB olarak topladığımız verilere göre COVID-19’a bağlı ölümlerin %35,2’si hekimlerde, %13’ü eczacılarda ve %6,7’si hemşire ile ebelerde olmuştur.

*Sağlık memuru, tıbbi sekreter, paramedik, biyolog, kimyager, veteriner hekim ve çevre, acil tıp, laboratuvar, röntgen, diş anestezi teknisyeni/teknikeri

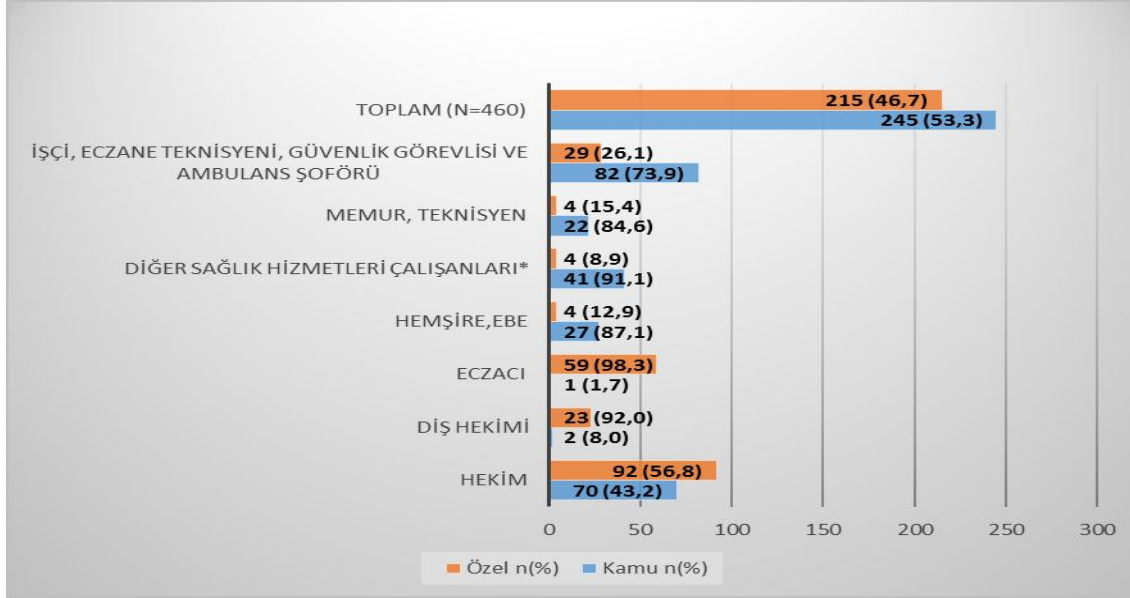
Şekil 1: Türkiye’de COVID-19 Nedeniyle Yaşamını Yitiren Sağlık Çalışanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı (08.11.2021)

COVID-19 nedeniyle ölen 460 aktif sağlık çalışanının %85,6’sı, hekimlerin %96,9’u erkektir. Ölen 32 hemşire ve ebenin %87,1’i kadındır. 50 yaş altında ölen sağlık çalışanlarının %28’i kadındır.

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

* Sağlık memuru, tıbbi sekreter, paramedik, biyolog, kimyager, veteriner hekim ve çevre, acil tıp, laboratuvar, röntgen, diş anestezi teknisyeni/teknikeri

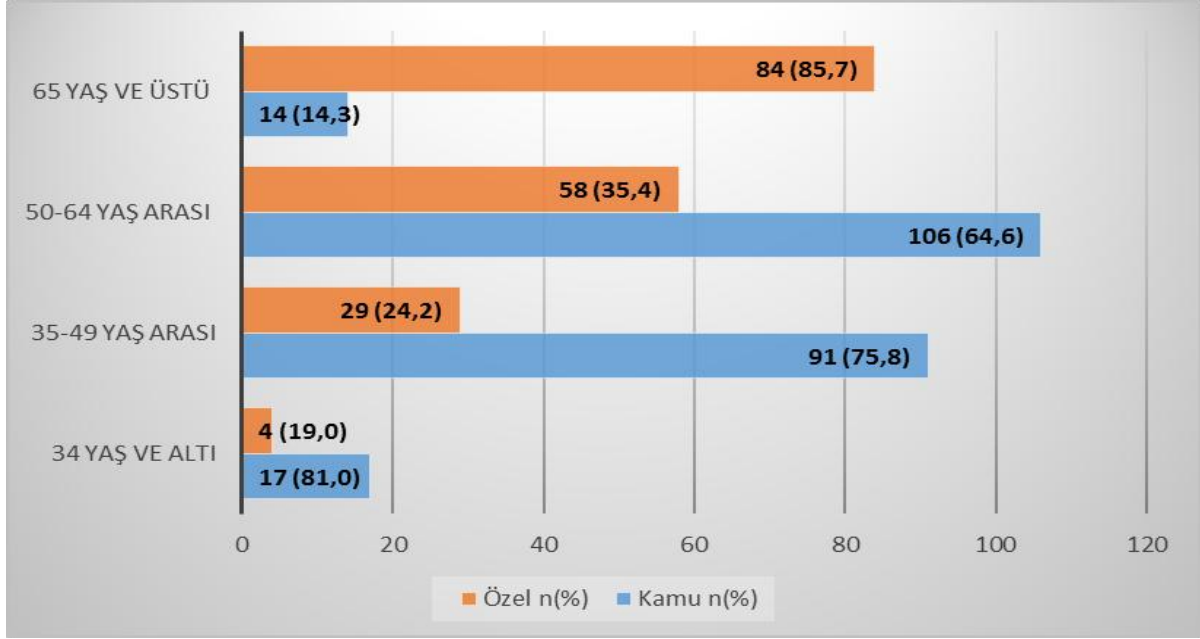
Şekil 2: Türkiye’de COVID-19 Nedeniyle Yaşamını Yitiren Sağlık Çalışanlarının Çalıştığı Sektöre Göre Dağılımı (08.11.2021)

Sağlık Bakanlığı raporlarına göre Türkiye’de hekimlerin %18,6’sı, diş hekimlerinin %51,9’u özel sağlık kurumlarında çalışmaktadır. Eczacı Bilgi Sistemi verilerine göre; Türkiye’deki eczacı sayısının %69,9’u (26.177) serbest eczacı (eczane sahibi ve mesul müdürü) olarak çalışmaktadır; ancak Türkiye’de COVID-19 hastalığı nedeniyle ölen hekimlerin %56,8’i, diş hekimlerinin %92’si ve eczacıların %98,3’ü özel sağlık kurumlarında çalışmaktaydı.

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

Şekil 3: Türkiye’de COVID-19 Nedeniyle Ölen Sağlık Çalışanlarının Çalıştıkları Sektörün Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (08.11.2021)

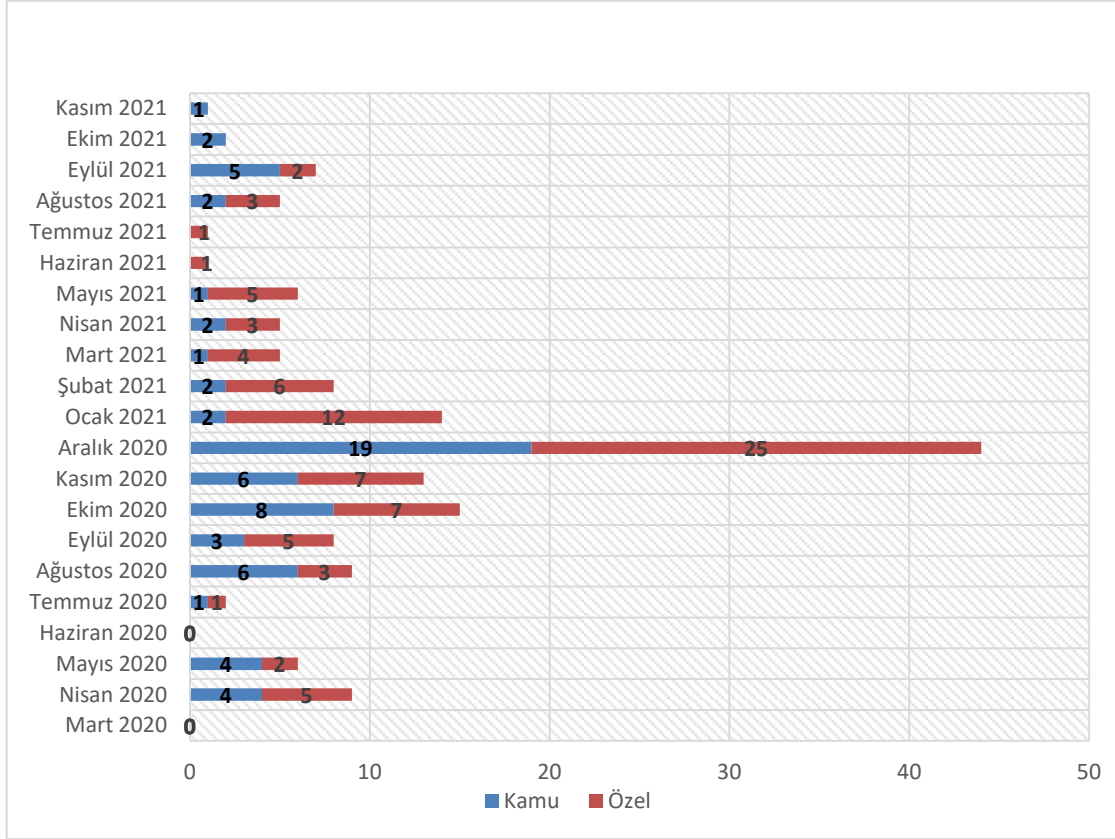
Ulaşabildiğimiz verilere göre Türkiye’de COVID-19 nedeniyle yaşamını yitiren aktif sağlık çalışanlarının neredeyse dörtte biri (%24,1), özel sektörde çalışanların ise yarısı (%47,7) 65 yaş ve üzerindeydi. Kronik hastalıkların arttığı ve özellikle pandemi döneminde çalışılması oldukça riskli olan yaşlarda, emekli maaşlarının yetersizliğinden dolayı özel sektörü tercih eden bu çalışanlar için pandemi sürecinde ücretli izin verilmemesi, ek önlemlerin alınmaması, çalışma saatlerinin kısaltılmaması, -kamu hastaneleri genel olarak pandemi hastanelerine dönüştürüldüğünden- bakmaları gereken hasta sayısının artmış olması ölümlerine neden olmuştur.

Ölen sağlık çalışanlarından, 34 yaş ve altındakilerin %33,3’ü ve 35-49 yaş arasındakilerin %41,7’si daha güvencesiz koşullarda çalıştıklarını bildiğimiz işçi statüsünde çalışmaktaydı.

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

Şekil 4: Türkiye’de COVID-19 Nedeniyle Ölen Hekimlerin Çalıştıkları Sektörün Vefat Ettikleri Aylara Göre Dağılımı (08.11.2021)

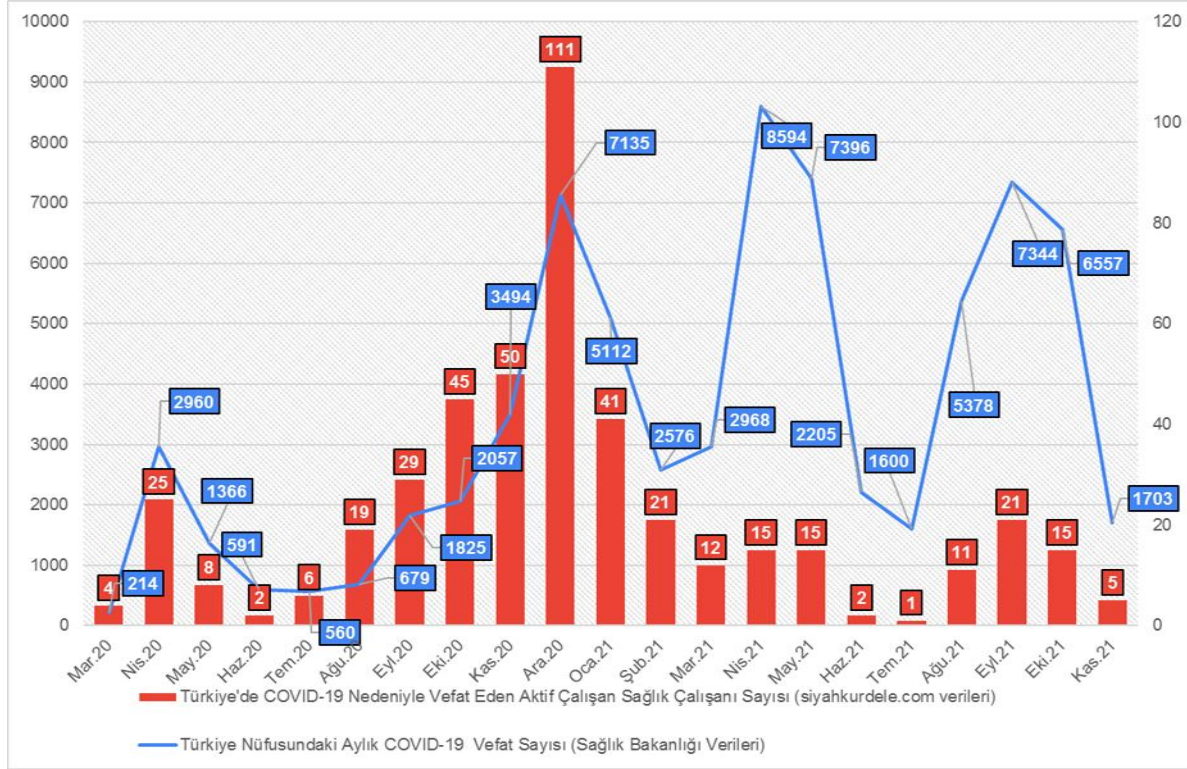
Hekimlerin ölümlerini incelediğimizde, Aralık 2020-Mayıs 2021 arasında özel sektörde çalışan hekimlerde COVID-19 ölümlerinin belirgin biçimde fazla olduğunu görmekteyiz. Aynı dönemde kamu hastanelerindeki pandemi önlemleri, özel sektör tarafından fırsata dönüştürülmüş ve özel sektördeki hekimlerin iş yoğunluklarıyla birlikte SARS- CoV-2 maruziyetleri daha da artmıştır. Sonraki dönemde kamu sağlık kurumlarındaki önlemlerin gevşemesi ve hasta sayısının artışı hekim ölümlerine de yansımıştır. Sağlık sisteminin yapısal sorunlarının ve sağlığın piyasalaşmasının bu ölümlerdeki rolü büyüktür.

Birçok aile hekimi ve işyeri hekiminin çalışma ortamlarının pandemi koşullarına uygun olmadığı bilinen bir gerçektir. Topladığımız verilere göre salgın boyunca 19 aile hekimi, 21 işyeri hekimi COVID-19 nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Daha fazla ölümün olmaması için kamusal ve bilimsel olarak düzenlenmiş çalışma ortamlarının oluşturulması büyük bir ihtiyaçtır.

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

Şekil 5: Türkiye'deki Aktif Çalışan Sağlık Çalışanlarının COVID-19'a Bağlı Ölüm Sayılarının ve Türkiye Nüfusunda Meydana Gelen COVID-19 Ölümünün Aylara Göre Dağılımı (08.11.2021'e kadar)

Başlangıcından itibaren baskılanamayan pandemide; ilk COVID-19 ölümünün görülmesinden Şubat 2021'e kadar Türkiye nüfusundaki COVID-19 ölüm sayılarındaki artış ve azalışların, Türkiye'deki sağlık emekçilerinin COVID-19 ölümleri ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Aşılama sonrasında ise bu paralellik bozularak sağlık çalışanı ölümleri gözle görülür şekilde azalmıştır. Temmuz 2021'den sonra Delta varyantının yaygınlaşmasıyla özellikle tam aşıli olmayan sağlık çalışanı ölümleri artış göstermiştir.

Haziran 2020'den Kasım 2021'e kadar sağlıkçı ölümlerinin %90'ından fazlasının gerçekleşmesi, yeterli önlem ve ders alınmadığını göstermektedir. Pandeminin ilk üç ayındaki ölümlerin nedenleri iyi irdelenerek, bu değerlendirmeye bağlı adımlar atılsaydı; ölümlerin önemli bir kısmının önüne geçilebilirdi.

2021 yılındaki sağlık çalışanlarının ölümlerinde; aşı reddi/tereddütleri göz ardı edilmemelidir. 2021 Nisan ve Mayıs ayında ölen sağlık çalışanlarının 9'unun aşı durumuna TTB tarafından erişilebilmiştir. Aşı durumuna erişilen 9 sağlık çalışanından 6'sının, aşı ile ilgili tereddütleri sonucunda 2 doz aşıli olmadıkları bilinmektedir. Haziran ve sonrasında ölen aktif sağlık çalışanlarından aşı durumuna

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

erişilebilenlerin sayısı ise 45'tir; 23 kişinin aşısız olduğu, 13 kişinin 2 doz Sinovac (Coronavac), 3 kişinin 2 doz Biontech (Comirnaty), 4 kişinin 3 doz Sinovac, 2 kişinin 2 doz Sinovac-2 doz Biontech aşısı yaptırdığı öğrenilmiştir. Üç doz Sinovac aşılı ve 2 doz Sinovac-2 doz Biontech aşılı olduğu öğrenilen toplam 2 sağlık çalışanının immünsüpresif tedavi aldıkları bilinmektedir. Diğer tam aşılı olan sağlık çalışanlarının ise ek hastalık bilgisine henüz ulaşamamıştır. Haziran ve sonrasında ölen aktif sağlık çalışanlarının önemli bölümünün aşısız olması veya 2 doz Sinovac aşısından sonra ek doz yaptırmaması; aşı tereddüdü/reddinin sağlık çalışanları arasında da büyük bir sorun olduğunu bize söylemektedir. Aynı zamanda sağlık çalışanlarının aşı tereddüdü/reddi hizmet verdikleri kişileri de etkilemektedir. Sağlık Bakanlığı'nın aşı tereddüdü/reddi ile mücadelede isteksiz oluşu, sağlık çalışanı ölümlerini de etkilemiştir.

COVID-19 pandemisi bu sağlık sisteminin, başta sağlık çalışanları olmak üzere toplum sağlığını korumak bir yana toplumun sağlığını riske attığını, halkı salgınlardan, bulaşıcı ve kronik hastalıklardan korumadığını çok açık bir şekilde ortaya çıkardı.

Salgın kontrolünde esas olan bulaşın kesilmesi, birinci basamak tarafından yapılacak filyasyon çalışması ile temashıların bulunması ve izolasyon önlemlerinin alınması, başta temashılar olmak üzere riskli gruplara test yapılarak şüpheli vakaların erken saptanması, sağlık çalışanları ve toplum ile birlikte bölgeye özgün alınacak önlemlerin belirlenmesi ve bunların yaşama geçirilmesi için olanakların güçlendirilmesi, salgının boyutunun şeffaf olarak toplum ile paylaşılması, toplumun örgütlü tüm güçleri ile birlikte salgının kontrol altına alınması, yerel yönetimlerin çalışmalara aktif katkı vermesi vb. bir çok salgın kontrolüne yönelik çalışma konusunda ne yazık ki yol alınamamıştır.

İktidarın sağlık emekçileri ve toplumu yok sayan anlayışı nedeniyle önlenabilir bir hastalıktan yüzlerce sağlık çalışanını kaybettik. Anılarına saygı ile...

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi

Türk Tabipleri Birliği Pandemi Çalışma Grubu